

Egy síremlék előtt*

Egy emlékülésről érkeztünk, amelyen a vajdasági írók, a nép fóruma előtt emlékeztek meg halott társukról, Thurzó Lajosról. Még fülünkben csengenek a szavak a költőről, aki „úgy ment el mint a balladák hőse” de azért örökké velünk marad — ide most búcsúzni jöttünk tőle, mint olykor-olykor visszatérő sokan e síremlék előtt, amely látható és megfogható záloga a reá való emlékezésnek.

A fejfák sírverse mindig a halállal és elmúlással kapcsolatos mementó: a költőké csak ritkán az. A költő sírja, emlékműve — ha testi mivoltát idézi is annak aki elment, — ahogy az idő lassan elmosza a könnyeket, olyasmit ébresztget a szívekben, ami több a múló könnynél: egy darab halhatatlanság. Egy korszakot varázsol maga köré amely felett megáll még az idő múlása is. Azt a korszakot, amelyben a költő élt és hatott. S én el tudom képzelni, hogy sok-sok év múlva, sok évtized múlva az a generáció, amely már az iskolai könyvekben tanulja Thurzó Lajos költeményeit, vagy tanulni fogja őket később, a késői korok tankönyveiben, elzarándokol ide ehhez a síremlékhez — és akkor egy percre megcsapja az elmúlt kor; s azok az esztendők éppen szo-

cializmusunk építésének első évei. Mert ez a poéta a proletár-sorsából érkezve magával hozta szép, örülő szívét a forradalmi diadalmak s zengte azt akkor, amikor ábécéjét kellett adni az élet új fogalmainak, a felszabadult hazában. S ha sírverset keresünk számára — az mindig csak az örök életigenlés az elpusztíthatatlan bizakodás: mosoly és optimizmus — a halálra nála sehol sem találunk sorokat.

A korszakot idézi ez a szobor itt a síremlék fölött, a korszakot és benne a költőt. A művész, aki megalkotta a kulturális szimbolumának nevezi — nem is törekedett hasonlóságra — ám nevezzük akárminek, benne vibrál Thurzó Lajos egész élete. Minden figurális elképzelés egyetlen pillanatára szorítkozhatik csak a cselekvésnek — a kő, a márvány, a terrakotta nem filmszalag, nem könyv amelyet lapozni lehet, nem élőszó amely előbuggyan és ömlik mint a vízfolyás... s én úgy látom mégis, hogy ebben a felszegett fejben, ebben a sietésben, a zsebredugott és tapadó karokban annyi magyarázat él, annyi akció és annyi elszántság — több mint egy kibontott zászló vagy a kitárt mell. Benne van a sáros, rosszul világitott utca, benne van a né-

*) Elhangzott Zentán, Thurzó Lajos síremléke előtt, a költő halálának öt éves évfordulóján.

ma makacsság, benne van a sokesztendő éhezés, de benne van a szüntelen reménykedés is hogy: csak előre nézni. Csak előre, arccal a haladás felé. Dolgozni, sietni, égni, lobogni... emberivé nemesíteni a világot. Thurzó Lajos sok mindent nem érhetett meg, ami halála óta nagy opti-

mizmusát igazolta, ez a szoboralak itt azonban a sírja fölött mindig és örökké az ő előrenéző hites tekintetét őrzi.

Van egy verse költőnknek, amelyben talán leginkább, legművészebben ki tudta fejezni a lelkiállapotát a felszabadulás utáni idők nagy bizakodását:

Ember az őszi utcán,
a talpa alatt fénylik az őszi úttest
s kabátján, kalapja görbe szélén
csöndesen hull az őszi est,
amely új most és csodás:
a városok süppedt szélén is
érett a vágyódás.

Őszi est permetez
élő húsrá, fára kőre
vékony felhőnedvet,
mely úgy szítál alá
sötét tetőre
mintha fűszál erekből finoman
csepegne átlátszó tiszta méz.
Mert édes íze van mostan
az őszi esőcseppnek is a szájon
S hol lengnek könnyű szelek
a tájon,
úgy ragyognak a sötét sárban
mint parányi, fényes ezüstszemek...

Ő megérett vágyódások poétája, mi is volt az a rövid öt esztendő mindösszé — a felszabadulástól a halálodig — az az öt év amikor a benned élő költő végre teret, hangot kapott s lettél a szakszervezeti aprómunka névtelen közkatonájából népednek erős és hangos tolmácsa... hány költemény múlt el veled, hányszor kellett volna országjárásra, költői episztolák megírására távoli tájakról, a mi tájainkról, a tengerről a hegyekről és ve-

lünk élő népekről... hányszor kellett volna az öröm és életigenlés varázsszavú kifejezésére, a megérett vágyódások versbefoglalására... de elvitt a szíved...

S most itt állunk mindannyian síremléked szoboralakja előtt és lehajtott fejjel átéljük megrázó jutalmát egy emberi és költői helytállásnak...

Majtényi Mihály